

मार्जिततला भूमिः HARIV. 3532. VARĀH. BRH. S. 43, 25. BUĀG. P. 4, 11, 15. संवृत्तौष्ठाधौ वारद्वयमकुष्ठमूलेन संमृष्यात् *abwaschen, reinwaschen* KULL. zu M. 2, 60. यच्छुद्धया श्रुतवत्या च भक्त्या संमृष्यमाने कृदये *gereinigt* —, *geläutert werden* BUĀG. P. 3, 5, 41. संमृष्ट = शोधित *durchgesehen* AK. 2, 9, 46. H. 414. *wegkehren*: रथ्यार्जः पुञ्जं संमार्जस्ती RĀGĀ-TAR. 3, 74. *verschauen, entfernen*: द्रोहसंभावनापापं शस्त्रत्यागेन मन्त्रिणा । स्वस्य संमार्जितं तेन राजमातुश्च साधयत् ॥ 6, 207. *streichen, streicheln*: पाणिना संमार्ज (स ममार्ज ed. SCHL.) ताम् R. ed. Bomb. 4, 46, 7. — Vgl. असंमृष्ट, संमार्जन, सुसंमृष्ट.

2. मर्त्, मर्जति und मर्जति v. l. für मुञ्, मुञ्ज् *einen best. Laut von sich geben* DĀRUP. 7, 76, 77. — Vgl. मार्ज्.

मर्ज् (von 1. मर्ज्) UNĀDIS. 1, 83. 1) m. a) *Wäscher* H. an. 2, 74. MED. 6. 13. — b) = पीठमर्द ÇABDAR. im ÇKDR. — 2) f. *das Reinigen, Waschen* H. an. MED.

मर्त्य (wie eben) adj. *zu reinigen, zu putzen, zu bereiten*: Soma RV. 9, 13, 7. 34, 4. एतं मर्जति मर्त्यं पवमानं दश लिपैः 46, 6. 63, 20. 107, 13.

मर्त्, मर्जति (DĀRUP. 28, 38), मर्ज्, मर्जयति, मर्जयति, मर्जयति RV. 5, 41, 18. med. मृजते nur KĀTH. 37, 13. मृजयते BUĀG. P.; मृजति (unbelegt) DĀRUP. 31, 44. मृजयति (unbelegt und überhaupt nicht sicher stehend) 32, 117. मृजिता P. 4, 2, 7. VOP. 26, 204. *gnädig sein, verzeihen, verschonen*: मृळा नौ रुद्र RV. 1, 114, 2. तमेन तोकाय तनयाय मृळ 6, 17, 1. 2, 29, 4. 4, 43, 2. आदिप्यासा भवेता मृळयतः 1, 107, 1. 136, 1. यो मृळयति चक्रुषे चिदागः 7, 87, 7. तस्मै पावका मृळय 1, 12, 9. मृळा सुतत्र मृळय 7, 89, 1. 8, 6, 25. मा तत्करिन्द्र मृळय 43, 31. 82, 28. वृक्षस्यतिर्व उभया न मृळात् 10, 108, 6. ÇAT. BR. 5, 4, 4, 12. 9, 1, 1, 39. KAUC. 72. Jmd *gnädig behandeln, erfreuen, beglücken*: लोकं मृजयति कुले कुले BUĀG. P. 1, 3, 28. नो मृजयन् 3, 13, 13. मृजयते 9, 22.

— अग्नि *gnädig sein* u. s. w.: अग्नि पितृवै सूनवे मृळा नौ अग्नि चिदधात् RV. 10, 23, 3.

मार्जितैर् (von मर्ज्) nom. ag. *Einer der Gnade übt, Erbarmen*: न त्वद्व्या मधवन्नस्ति मार्जिता RV. 1, 84, 19. 8, 33, 13. 4, 17, 17. न देवेषु विविदे मार्जितारम् 18, 13. 8, 69, 1. 10, 34, 3. 64, 2. 117, 2.

मर्ण (hervorgegangen aus 2. मर्ज्), मर्णति DĀRUP. 28, 41 (हिंसायाम्). 1) *zermalmen, zerschlagen*: सनादमे मर्णासि यातुधानान् RV. 10, 87, 19. रूजमृणान्प्रमृणान्प्रेक्षि शत्रून् 84, 3. निर्धारेद्वौ अमृणदयास्यैः 138, 4. अनासो दस्यूरमृणो वधेन 5, 29, 10. AV. 3, 1, 2. — 2) *dreschen*: कृषतः, वपतः, लुनतः, मृणतः ÇAT. BR. 1, 6, 1, 3. — caus. wie 1: अग्नीमृणान्वसवो नाशिता इमे AV. 3, 1, 2. — Vgl. 2. मर्ज्.

— आ स. अनामृणा.

— नि *niederschmettern*: अत्राधेयाममृणातं नि शत्रून् RV. 4, 28, 4.

— प्र *zermalmen, zerstören*: प्र ते वज्रः प्रमृणान्वेतु शत्रून् RV. 3, 30, 6. 7, 104, 22. 4, 16, 12. 6, 44, 17. 10, 84, 3. 103, 6. — Vgl. प्रमृणा.

— वि *dass.*: लोष्टे विमृणान् KĀTH. 23, 6. मृणामप्य द्विपदश्नुष्यदः 37, 13.

— सम् *dass.*: समिन्द्र गर्धभं मृण RV. 4, 29, 5. पिशाचम् 133, 5. गरीयोसि प्राञ्चं यज्ञं संमृणयः KĀTH. 29, 7; vgl. सेश्चरा यज्ञं प्रत्यञ्चं संमर्दिताः TS. 6, 6, 4, 6.

मर्त (von 1. मर्ज्) UNĀDIS. 3, 86. P. 5, 4, 36. VArtt. 8. Kic. zu P. 5, 4, 30. *ein Sterblicher, Mensch* NAIGH. 2, 3. Im RV. sehr häufig; in der VS. nur vier Mal VS. PAIT. 4, 159. in der nachvedischen Literatur vielleicht nur

fehlerhaft für मर्त्य. RV. 1, 5, 10. 67, 1. 136, 5. 3, 1, 17. 6, 1, 9. 2, 4. ऐको देवत्रा द्यसे हि मर्तान् 7, 23, 5. 28, 1. 8, 1, 22. 4, 4. मर्ता अमर्त्यस्य ते भूरि नाम मनामके 5. ÇĀNKH. BR. 11, 4 (v. l. मर्त्य). MĀRK. P. 100, 18. 103, 15. *die Welt der Sterblichen, die Erde* (vgl. मर्त्य) UĀGVAL. — Vgl. म्र.

मर्तभोजन (मर्त + भोज्) n. *Speise des Sterblichen, Menschennahrung* RV. 1, 81, 6. 114, 6. 7, 16, 4. आ नृषो मर्तभोजनं सुवानः 38, 2. 43, 3. 81, 5.

मर्त्यव्य (von 1. मर्ज्) n. *morendum*: विद्ययैव समं कामं मर्त्यव्यं ब्रह्मवादिना । आपद्यपि हि धोराया न वेनामिरिणे वपेत् ॥ M. 2, 113. MBH. 5, 4634. 7265. 13, 334. R. 6, 91, 7. Spr. 2129. KATHĀS. 72, 223. सर्वेषावश्यमर्त्यव्यं ज्ञातेन MBH. 7, 3308. यो ऽकम् — मर्त्यव्ये सति जीवामि so v. a. *während doch sterben müsste* 14, 2016. मर्त्यव्ये कृतनिश्चया R. 4, 20, 2. 5, 37, 12.

मर्त्य (wie eben) 1) m. = मर्त VS. PAIT. 4, 159. P. 5, 4, 36. VArtt. 8. KĀC. zu P. 5, 4, 30. *ein Sterblicher, Mensch* NAIGH. 2, 3. AK. 2, 6, 1. H. 337. 132. HALĀJ. 2, 176. नहि देवो न मर्त्यो महस्तव क्रतुं पुरः RV. 4, 19, 2. 2, 7, 2. 4, 1, 1. इति वर्धवन्तुषो मर्त्यस्य 22, 9. 5, 2, 6. 7, 3, 1. स मर्त्ये मर्त्येषा चिकेत 61, 1. 8, 23, 15. उशति धा ते अमृतास एतदेकस्य चित्यज्ञसं मर्त्यस्य 10, 10, 3. VS. 3, 48. M. 1, 84. 5, 97. INDR. 1, 31. MBH. 1, 2321. 3, 2166. 2368. 2529. 10536. Spr. 1363. 2373. 2877. 2924. 3016. 3219. 4791. VID. 287. ० संधाः VARĀH. BRH. S. 19, 7. वीर्याणि — अतिमर्त्यानि *übermenschlich* BUĀG. P. 4, 1, 20. — 2) adj. *sterblich*: मर्त्या कृ वा अये देवा आसुः ÇAT. BR. 11, 1, 2, 12. 2, 2, 2, 8. प्रजापतेरर्धमेव मर्त्यमासीदधममृतम् 10, 1, 2, 2. 4, 1. fgg. 4, 2, 21. 2, 1, 2. शरीर 13, 5, 4, 14. 7, 1, 15. 14, 5, 2, 2. AIT. BR. 6, 12. KAUC. 97. 106. — 3) m. *die Welt der Sterblichen, die Erde* TRIK. 2, 1, 1. स्वर्गे मर्त्ये च पाताले KRIKALĀSADĪPIKĀ 3 im ÇKDR. (s. u. मधुमती b.). — 4) n. *das Sterbliche, der Körper* BUĀG. P. 3, 33, 32. — Vgl. म्र., मर्त्य.

मर्त्यकृत (म + कृत) adj. *von Menschen gethan* VS. 3, 48. 8, 27.

मर्त्यता (von मर्त्य) f. *Sterblichkeit*: मर्त्यता चैव भूतानाममर्त्यं द्वौकसाम् MBH. 3, 519. *das Menschsein, der menschliche Zustand*: ० तां प्राप्तः *Mensch geworden* KATHĀS. 2, 21. 63, 232.

मर्त्यत्रा (wie eben) adv. *unter Menschen* P. 5, 4, 56. RV. 1, 123, 3. 169, 2. नकिरापिर्दशे मर्त्यत्रा 6, 44, 10. 62, 8. पूर्वत्रा वसवो मर्त्यत्रा 7, 32, 1.

मर्त्यत्व (wie eben) n. *das Menschsein, der menschliche Zustand* KATHĀS. 43, 21. ० त्वमागतः *Mensch geworden* 3, 130. 32, 137. 63, 253.

मर्त्यत्वनं (wie eben) n. *die Weise der Menschen* RV. 8, 81, 13.

मर्त्यधर्म (म + धर्म) m. *das Gesetz der Sterblichen, Sterblichkeit* MBH. 7, 4121. pl. *die für die Menschen geltenden Gesetze, — Bedingungen*: ० धर्मानुपाश्रिताः देवाः KATHĀS. 36, 270.

मर्त्यधर्मन् (म + धृ) adj. *sterblich* MBH. 2, 2374.

मर्त्यभाव (म + भाव) m. *der menschliche Zustand, Menschennatur* KATHĀS. 3, 140. 34, 28. RĀGĀ-TAR. 3, 431.

मर्त्यभुवन (म + भु) n. *die Welt der Sterblichen, die Erde* ÇĀK. 167, v. l.

मर्त्यमहिम् (म + म) adj. *von den Sterblichen geehrt, m. ein Gott* H. 6. 3.

मर्त्यमुख (म + मुख) m. *ein Kinnara, ein Yaksha* ÇABDĀRTHAK. bei WILS.

मर्त्यलोक (म + लोक) m. *die Welt der Sterblichen, die Erde* KAṬHOP. 1, 25. BHAG. 9, 21. Spr. 2325. KATHĀS. 34, 42. 42, 205. 211. 49, 194. 51, 88.